

2025-06-10

Jämställdhetsmyndigheten

info@jamstalldhetsmyndigheten.se

Diarienummer: ALLM 2025/104

Utbildningsdepartementet

u.remissvar@regeringskansliet.se

u.s.remissvar@regeringskansliet.se

Diarienummer U2025/00630

JÄMSTÄLLDHETSMYNDIGHETENS REMISSVAR PÅ BETÄNKANDET KUNSKAP FÖR ALLA – NYA LÄROPLANER MED FOKUS PÅ UNDERVISNING OCH LÄRANDE, SOU 2025:19

Sammanfattning

Jämställdhetsmyndigheten delar i flera avseenden utredningens sammanfattande problembild. Vi anser däremot att utredningens förslag på ändringar i läroplanerna för de obligatoriska skolformerna och fritidshemmet inte kommer att lösa dessa problem.

- Vi avstyrker förslaget om de inledande delarna i nya läroplaner för de obligatoriska skolformerna. Flera av förslagen på ändringar i läroplanernas inledande delar riskerar att påverka jämställdheten i skolan negativt.
- Vi avstyrker förslaget att regeringen bör se till att läroplanerna för gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan får en ny struktur och ett nytt innehåll som så långt det är möjligt grundar sig på utredningens förslag på inledande delar i nya läroplaner för de obligatoriska skolformerna.
- Vi tillstyrker förslagen för att åstadkomma balans mellan teori och praktik i de praktisk-estetiska ämnena.
- Utredningens konsekvensbeskrivning är otillräcklig utifrån ett jämställdhetsperspektiv.
- Det är en brist att utredningen inte bedömer vilka konsekvenser förslagen får i relation till förslag i andra utredningar på utbildningsområdet som regeringen presenterat. Vi avstyrkte förslaget, i betänkandet Ämneskunskaper och lärarskicklighet – en reformerad lärarutbildning (SOU 2024:81), om att ta bort de olika examensmålen som bland annat rör jämställdhet. Samlat riskerar förändringarna att försvaga jämställdheten i skolan och samhället.

Synpunkter enligt utredningens disposition

Jämställdhetsmyndigheten har tidigare visat att skolans jämställdhetsuppdrag är relativt omfattande och att det görs viktiga insatser på både nationell och lokal nivå. Skolan har i uppdrag att förmedla och förankra grundläggande värden samt förbereda eleverna för att leva och verka i samhället genom att utveckla sina kunskaper och förmågor. Jämställdhet är ett av de värden som skolan enligt lag är skyldig att verka för. Den relativt omfattande styrningen av jämställdhet på skolans område är ett

resultat av olika internationella åtaganden och nationella jämställdhetspolitiska ambitioner.¹

2. Problembild

Jämställdhetsmyndigheten delar i flera avseenden utredningens sammanfattande problembild. Vi anser däremot inte att utredningens alla förslag på ändringar i läroplanerna för de obligatoriska skolformerna och fritidshemmet kommer att lösa dessa problem.

Trots jämställdhetspolitiska ambitioner och en omfattande styrning på området har flickor och pojkar ännu inte samma möjligheter och villkor i skolan. Det tar sig uttryck genom bestående könsskillnader och brister i genomförandet av skolans uppdrag på området.² Jämställdhetsmyndigheten menar att genomslaget för jämställdhetspolitiken i skolan försvåras av överlappande styrning, bristande stöd gällande tolkningarna av jämställdhetsuppdraget och ett glapp mellan förväntningar på skolan och resurser. Mycket pekar också på att de senaste trettio årens utbildningsreformer har bidragit till att upprätthålla och reproducera ojämställdhet exempelvis genom tilltagande individualisering och ett ökat fokus på kontroll, granskning och management.³ En stark betoning av jämställdhetsperspektiv i läroplanerna förklarar inte brister i skolans jämställdhetsarbete.

Sveriges lärare drar en liknande slutsats, nämligen att ”...*det inte tycks vara i styrdokumenten som förklaringen ligger till att elever inte blir godkända eller klarar av undervisningen. En tydlig majoritet av lärare tycker att innehållet ligger på en rimlig nivå, anser inte att fokuset på faktakunskaper är för lågt eller att kraven/betygskriterierna är för högt ställda.*”⁴ Av rapporten framgår att ”*En klar majoritet av Sveriges Lärares medlemmar anser att styrdokumenten för deras ämne eller skolform ligger på en rimlig nivå, både sett till själva innehållet och vad som krävs för att nå målen. Lösningen på att elever slås ut ligger varken i förändrade styrdokument eller i utökad lovskola, en åtgärd som enligt lärarna är otillräcklig och kortsiktig.*”⁵ Ändå lutar sig betänkandet, sidan 187, på rapporten för att argumentera för att en majoritet av lärarna anser att det är svårt att hinna med innehållet i styrdokumenten.

4. Läroplanens inledande delar

Jämställdhetsmyndigheten avstyrker förslaget om de inledande delarna i nya läroplaner för de obligatoriska skolformerna. Utredningen skriver att skolans värdegrund inte ska förändras i sak men att formen ska ses över. Jämställdhetsmyndigheten anser dock att utredningens förslag på nytt innehåll i de inledande delarna i läroplanerna riskerar att få konsekvenser för jämställdheten i skolan, och i samhället.

De föreslagna förändringarna i läroplanen riskerar att försvaga skolans helhetsansvar för frågor om sexualitet, samtycke, relationer samt hedersrelaterat våld och

¹ Jämställdhetsmyndigheten (2023). *Ogiltig frånvaro för jämställdheten*

² Jämställdhetsmyndigheten (2023). *Ogiltig frånvaro för jämställdheten*

³ Jämställdhetsmyndigheten (2023). *Ogiltig frånvaro för jämställdheten*

⁴ Sveriges Lärare (2024). *När kunskaperna brister*. S. 21

⁵ Sveriges Lärare (2024). *När kunskaperna brister*. S. 3

förtryck. Om dessa områden begränsas till enstaka kursplaner och inte längre är integrerade i skolans övergripande uppdrag och värdegrundsarbete, finns en uppenbar risk att de reduceras till faktabaserad kunskap som ska examineras, snarare än att ses som grundläggande värderingsfrågor som kräver kontinuerlig dialog och reflektion i fler sammanhang än rena undervisningssituationer. I åtgärdsprogrammet för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel 2024–2026 konstaterar regeringen på sidan 7 att *”En landvinning i det våldsförebyggande arbetet är att förstärkta skrivningar om sexualitet, samtycke och relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck började tillämpas i läroplanerna för grundskolan, anpassade grundskolan, sameskolan, specialskolan, gymnasieskolan, anpassade gymnasieskolan och vuxenutbildningen hösten 2022”*⁶ Jämställdhetsmyndigheten anser vidare att ett jämställdhets- och våldsförebyggande arbete kräver systematik, samordning och långsiktighet – där rektorn bör ha ett särskilt ansvar. Vuxna i skolan behöver förmedla samstämmiga budskap och ha gemensamma förhållningssätt till våld. Alla vuxna i en skolverksamhet behöver ha kunskap och verktyg för att kunna förebygga, agera på och stoppa våld. Ansvaret bör inte vila på enskilda lärare inom ett fåtal ämnen.

De föreslagna ändringarna riskerar också att underminera skolans ansvar för att främja sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR), och kan leda till att elever får ojämlig tillgång till avgörande kunskap och stöd. Internationell forskning visar tydligt att en sammanhållen och långsiktig sexualundervisning, integrerad över flera ämnen och årskurser, är avgörande för att stärka ungas hälsa, trygghet och rättigheter. UNESCO, WHO och andra FN-organ betonar vikten av att sexualundervisning inte isoleras till specifika ämnen, utan genomsyrar skolans värdegrund, undervisning och bemötande.⁷

Att förpassa dessa frågor till enskilda kursplaner riskerar att urholka deras betydelse. Det försvårar också möjligheten att arbeta förebyggande mot sexuella trakasserier, kränkningar och våld. Vi ser ett starkt behov av att stärka, snarare än begränsa, skolans arbete med jämställdhet, relationer och samtycke – både inom undervisningen och som en självklar del av skolans värdegrundsuppdrag. Utredningen föreslår att sexualitet, samtycke och relationer ska framgå av kursplanerna i svenska, samhällskunskap, biologi samt hem- och konsumentkunskap. I betänkandet är det dock inte möjligt att se hur detta skulle utformas. Dessutom skriver utredningen på sidan 276 att *”...förslagen inte ska tolkas som att nytt innehåll kommer att behöva läggas till i kursplanerna (...) utan att kursplanerna i allt väsentligt redan i dag omfattar dessa områden.”* Vi delar inte bedömningen att kursplanerna för de obligatoriska skolformerna i allt väsentligt redan idag omfattar sexualitet, samtycke och relationer.

Vi ser även en risk att skolans demokratiuppdrag inte blir lika framträdande i förslaget till ny läroplan vilket kan komma att påverka hur demokratiska värden

⁶ Arbetsmarknadsdepartementet (2024). *Fri och trygg utan våld och förtryck: Åtgärdsprogram för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck*

⁷ Goldfarb, Eva S och Lieberman, Lisa D (2021). Three Decades of Research: The Case for Comprehensive Sex Education. *Journal of Adolescent Health*. 68:1; UNESCO (2018). *International technical guidance on sexuality education: an evidence-informed approach*

förmedlas och förankras samt hur undervisningen förbereder alla elever för att aktivt delta i samhällslivet. Skolinspektionen har visat att på många granskade skolor behövde arbetet med demokratiuppdraget stärkas.⁸ Jämställdhetsmyndigheten har pekat på att ett stärkt elevinflytande skulle leda till ett mer träffsäkert jämställdhetsarbete.⁹ Vi ser att förslaget till ny läroplan riskerar att generellt minska elevinflytandet och vi delar inte bilden av att elevinflytande innebär en sämre undervisning och lägre studiero. Skolinspektionen har konstaterat att delaktighet i skolan är centralt för alla elevers lärande och utveckling.¹⁰ FN:s kommitté för barnets rättigheter (FN:s barnrättskommitté) rekommenderade 2023 Sverige att bland annat stärka undervisningen om barns rättigheter och konventionens principer i grundskolans läroplaner i alla utbildningsmiljöer och i utbildningen av skolpersonal.¹¹

Vi noterar vidare att betänkandet pekar på risker med en ökad individualisering i skolan men vill tillföra ett perspektiv som saknas i utredningen. Den ökade individualiseringen hänger nära samman med de risker som vi påtalar ovan – om att frågor om jämställdhet, relationer, samtycke och demokratiska värden förlorar sin plats i skolans gemensamma uppdrag. När ansvar för lärande i högre grad läggs på individen minskar utrymmet för gemensam reflektion och för skolans roll som normbärande aktör. Den alltmer individcentrerade undervisningen kan också innebära att maktrelationer i klassrummet blir mindre synliga och att hierarkier och könsmönster obehindrat reproduceras. Vi har också tidigare skrivit att ett ökat prestationstryck, ständig bedömning och ett ökat individuellt ansvar för den egna utbildningen kan kopplas till ungas ökande psykiska ohälsa, där de negativa effekterna visat sig starkare hos flickor än hos pojkar.¹²

6.1.6 Hem- och konsumentkunskap

Jämställdhetsmyndigheten tillstyrker förslagen för att åstadkomma balans mellan teori och praktik i de praktisk-estetiska ämnena.

Vi har tidigare pekat på att grundskolans läroplaner och undervisning brister i relation till målet om en jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet.¹³ Skolinspektionen har visat att frågor om arbetsfördelning i hemmet ur ett jämställdhetsperspektiv ofta saknas i undervisningen och att traditionella könsmönster sällan synliggörs.¹⁴ På samma sätt som Regeringens nya STEM-strategi, som syftar till att fler ska studera naturvetenskap, teknik, ingenjörsvetenskap och matematik, särskilt ska verka för att öka flickor och kvinnors intresse för dessa ämnen har vi tidigare pekat på ett specifikt behov av åtgärder som stödjer unga pojkars utveckling av

⁸ Skolinspektionen (2012). *Skolornas arbete med demokrati och värdegrund*; Skolinspektionen (2022). *Skolans hantering av kontroversiella frågor i undervisningen Inriktning samhällskunskap och biologi i årskurs 8 och 9*.

⁹ Jämställdhetsmyndigheten (2023). *Ogiltig frånvaro för jämställdheten*

¹⁰ Skolinspektionen (2018) *Att skapa förutsättningar för delaktighet i undervisningen*

¹¹ Convention on the Rights of the Child (2023). *Concluding observations on the combined sixth and seventh periodic reports of Sweden*

¹² Dovemark, Marianne (2023). *Utbildningsreformer och könsmönster*

¹³ Jämställdhetsmyndigheten (2025). *Resultatrapport 2025 - Jämställdhet som strategi för att hantera och förebygga vår tids samhällsutmaningar*

¹⁴ Skolinspektionen (2019). *Hem- och konsumentkunskap i årskurs 7–9*

föräldrafärdigheter redan i grundskolan eftersom det bland annat skulle öka jämställdheten och stärka mäns möjligheter att vara pappor.¹⁵

10. Genomförande av nya läroplaner och behov av andra förändringar

Jämställdhetsmyndigheten avstyrker förslaget om att läroplanerna för gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan får en ny struktur och ett nytt innehåll som utgår från förslaget om reviderad läroplan för grundskolan. Vi ser betydande risker med att formuleringar centrala för regeringens jämställdhetspolitik tas bort från de inledande delarna i gymnasieskolans läroplaner.

Skolinspektionens granskning visar att undervisning om sexualitet, samtycke och relationer redan idag varierar stort mellan olika gymnasieprogram. Gymnasieskolan är fortsatt könssegregerad vilket riskerar innebära att flickor och pojkar får med sig olika kunskaper. Elever på mansdominerade och yrkesförberedande program, såsom teknikprogrammet och fordons- och transportprogrammet, får ofta mindre fördjupad undervisning om frågor kring sexualitet och relationer såväl som hedersrelaterat våld och förtryck. Detta beror delvis på att vissa program saknar kurser där kunskapsområdet ingår och fördjupas, såsom naturkunskap, psykologi eller sociologi. Det innebär att vissa elevgrupper – särskilt pojkar och unga män – riskerar att få begränsade kunskaper på området. Skolinspektionen bedömer detta som oroväckande utifrån att förebyggande arbete kring sexualitet och hälsa inte når män i lika hög grad som kvinnor.¹⁶

Om ansvaret för sexualitet, samtycke och relationer tas bort från läroplanens inledande delar och inte längre tydligt ligger på rektor, finns en överhängande risk att dessa skillnader ökar ytterligare. Det förstärker en redan existerande ojämlikhet där elever i olika program förbereds för olika medborgarroller och ges olika förutsättningar att utveckla kunskaper och förhållningssätt som är centrala i ett demokratiskt samhälle. Samtliga gymnasieprogram behöver uppmärksamma de inledande delarna av läroplanen om jämställdhet och demokratiska värden och att lärare ges det utrymme och stöd som krävs för att arbeta aktivt med dessa delar.¹⁷

11. Konsekvenser

Utredningen saknar en tillräcklig konsekvensbeskrivning utifrån ett jämställdhetsperspektiv. Det kan finnas skäl att se över och revidera skolans styrande dokument inklusive läroplanerna. Men en översyn måste föregås av en grundlig konsekvensutredning och redogörelse som ger beslutsfattare förutsättningar att överblicka vad förändringarna innebär.

Det är problematiskt att utredningen inte gör en bedömning av vilka konsekvenser förslagen får i relation till förslag i andra utredningar på utbildningsområdet som regeringen presenterat. I betänkandet Ämneskunskaper och lärarskicklighet – en reformerad lärarutbildning (SOU 2024:81) anges som argument, för att ta bort de olika

¹⁵ Jämställdhetsmyndigheten (2025). *Resultatrapport 2025 - Jämställdhet som strategi för att hantera och förebygga vår tids samhällsutmaningar*

¹⁶ Skolinspektionen (2024). *Undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer - Redovisning av regeringsuppdrag att granska skolor utifrån de reviderade läroplanerna.*

¹⁷ Jämställdhetsmyndigheten (2023). *Ogiltig frånvaro för jämställdheten*

examensmålen, att det är tillräckligt att det i examensmålen hänvisas till skolans styrdokument och värdegrund. Vi avstyrkte i vårt remissvar detta förslag om att ta bort examensmålen som bland annat rör jämställdhet. Samlat riskerar förändringarna att försvaga jämställdheten i skolan och samhället.

För Jämställdhetsmyndigheten

Peter Vikström
Avdelningschef

Boel Kristiansson
Jakob Lindahl
Utredare

I ärendets slutliga handläggning har enhetscheferna Line Säll och Jens Sandahl deltagit.